

De oorlog tegen Japan, burgers en militairen

Op 15 augustus 1945 capituleerde Japan. Die datum geldt daarom als het officiële einde van de Tweede Wereldoorlog in het Koninkrijk der Nederlanden. Jaarlijks herdenken we op 15 augustus alle slachtoffers van de oorlog tegen Japan en de Japanse bezetting van Nederlands-Indië. We herdenken met erkenning en respect voor de vele en diverse perspectieven van deze oorlog. Zo vertelden wij de afgelopen jaren onderbelichte oorlogsverhalen van Buitenkampers, Molukkers, Chinese Indonesiërs, 'troostmeisjes', Romusha's, Joodse Indo's, weeskinderen en meer. Veel aandacht gaat daarmee uit naar de burgerslachtoffers tijdens de bezettingsjaren. En dat blijft ook zo.

Ook de diversiteit van de militaire inzet in de strijd tegen Japan verdient aandacht. Er werd gevochten, te land, ter zee en in de lucht. Daarom leggen jaarlijks de commandanten van de vier krijgsmachtonderdelen onder leiding van de commandant der strijdkrachten een krans. Ook is er een krans voor de militaire slachtoffers; in 2023 wordt deze gelegd worden door een zoon van een beroepsmarinier. Ook is er jaarlijks een ander militair orkest aanwezig; dit jaar is dat de Koninklijke militaire kapel Johan Willem Friso. Met ingang van 2023 zullen wij ook de vaandels van de meest betrokken militaire onderdelen jaarlijks rouleren. In 2023 is het vaandel met vaandelwacht aanwezig van de Onderzeedienst van de Koninklijke Marine.

De Onderzeedienst

De strijd tegen Japan begon al in december 1941, maanden voor de Japanse bezetting van Nederlands-Indië. In die maanden was de oorlog vooral een zeeoorlog. De onderzeeërs van de Koninklijke Marine hebben toen actief en fel tegenstand geboden tegen de Japanse opmars. Gedurende de gehele oorlog is de Onderzeedienst wereldwijd actief geweest met zo'n 29 schepen.

Met name in december 1941 kwam de Onderzeedienst in Nederlands-Indië in actie.

1. Op 12 december 1941 werd bij Kota Baroe het Japanse SS Toro Maru door de onderzeeboot Hr. Ms. K XII vernietigd. Dezelfde dag werden door de onderzeeboot Hr. Ms. O 16 op de rede van Patani (in de Golf van Siam) de Japanse troepentransportschepen Tosan Maru, Asosan Maru, Sakuru Maru en Ayata Maru met torpedo's tot zinken gebracht. De O 16 liep op 15 december 1941 nabij Singapore op een Japanse mijnenlijn. Slechts één opvarende wist zich te redden en zwemmend (35 uur) een onbewoond eiland te bereiken. Commandant van de O16 was de opa van voormalig minister Jet Bussemaker.
2. Op 19 december 1941 werd de onderzeeboot Hr. Ms. O 20 op 35 mijl ten noordoosten van Kota Bahru (oostkust van Maleisië) door de Japanse torpedobootjager Uranami met dieptebommen aangevallen en beschadigd, waarna hij door de eigen bemanning tot zinken werd

gebracht. De commandant en zes bemanningsleden kwamen hierbij om het leven. De overige 32 bemanningsleden werden de volgende dag door een Japanse jager opgepikt en krijgsgevangen gemaakt.

3. Op 20 december 1941 liep de onderzeeboot Hr. Ms. K XVII op de thuisreis naar de vlootbasis in Singapore, nabij Tioman in de Zuid-Chinese Zee, in een pas gelegd Japans mijnenveld, en verging met de hele bemanning.
4. Een van de eerste geallieerde successen na de Japanse aanval op Pearl Harbor werd op 23 december 1941 voor de kust van Kuching behaald door een gecombineerde actie van de Koninklijke Marine. Een Japanse invasievloot die op weg was in zuidelijke richting naar Brits-Borneo werd gespot. De Nederlandse onderzeeboot Hr. Ms. K XIV kreeg van een patrouillerende Dornier Do 24-vliegboot de locatie, koers en snelheid van het Japanse konvooi door en viel de Japanners bij verrassing in ondiepe wateren voor het landingshoofd bij Kuching aan. Achtereenvolgens werden de Katori Maru, de Hioyshi Maru, de Hokai Maru en de torpedootjager Daisantonan Maru tot zinken gebracht. Door handig manoeuvreren wist de K XIV naar Surabaya te ontkomen.
5. Op 24 december 1941 bracht Hr. Ms. K XVI de Japanse torpedootjager Sagiri tot zinken, nabij de baai van Kuching. Ook wist de K XVI de Japanse jager Marakumo te beschadigen. Het was de eerste torpedering van Japanse oorlogsschepen in de Tweede Wereldoorlog. Het zou de laatste actie van de K XVI zijn; de volgende dag werd hij op 60 mijl ten noordwesten van Kuching door de Japanse onderzeeboot I 66 getorpedeerd. Alle 36 bemanningsleden kwamen hierbij om het leven.
6. Na de Tweede Wereldoorlog werd de Onderzeedienst onderscheiden met de Militaire Willemsorde. In 1964 werd aan de Onderzeedienst een vaandel toegekend waaraan de Militaire Willemsorde werd gehecht. Het vaandel vermeldt de opschriften "Zuid-Chinese Zee 1941-42" en "Middellandse Zee 1941-44".

nationale herdenking
15 augustus 1945